

הלכות תפלין סימן מג

דליקא למחש לניצוצות, אכל משתי מ' מעמד (ד) פשיטא דאסור דלא צריף מבית-הכפסא עראי. והוא הדין אם משתי מ' קושב או בעפר (ה) תחנה דליקא ניצוצות, בבית-הכפסא עראי (ו) גמי שרי. ואין חלוק בין קבע לעראי לענין זה, אלא בבית-הכפסא קבוע מסתמא עושה צרכיו (ג) מ' קושב ובית-הכפסא עראי מסתמא עושה מעמד הואיל ואינו נפנה (ז) לגדולים (כ"י בשם נ"י ומגדל-עוז): (ז) *ובבית-הכפסא עראי מ' קושב להשתין בהם קשה בראשו, אכל אם אוהנן בידו אסור להשתין בהם מעמד אפלו אם תופס אותם בכגוד, (ח) מפני שצריך לשפשף בידו ניצוצות שברגליו, אלא (ט) חולצן ברחוק (ס) ארבע אמות ונותנם (י) לתברו. *ומדברי הרמב"ם נראה שצ"ל אסור להשתין (יא) קשה בראשו, בין בבית-הכפסא קבוע בין בבית-הכפסא עראי, ויש לחש (יב) לדבריו: ב *בית-הכפסא קבוע הינו שיש בו צואה והוא על-פני השדה (יג) בלא (יד) חפירה: ג (יז) *בית-הכפסא עראי (י) הינו כגון להשתין מים שאין אדם הולך בשבילם לבית-הכפסא, והפעם הזאת נעשה המקום הזה (טו) בית הכפסא תחלה: ד (טז) "אם הם בחיקו ורחוק חגורה (יז) או בכגוד בידו מ' קושב, בין להשתין בין (ט) לפנות: ה "אם רוצה לנכס (יח) לבית-הכפסא קבוע לעשות צרכיו, חולצן ברחוק ארבע אמות: הנה ויש אומרים אפלו בלא (ט) צרכיו (כ"י בשם רב האי), (יט) וטוב להחמיר: וגוללן ב' צרועות שלקח

באר היטב

(ג) מ' קושב. לכן קשה בראשו אסור אפלו להשתין, גונה שמה יעשה צרכיו: (ז) לגדולים. לכן בב"כ עראי מ' קושב דלא גוררין שמה יעשה בהם: (ה) ד"א. כ"כ הטור וקא ארישא דהינו בב"כ קבוע דאסור להשתין קשה בראשו אלא חולצן ברחוק ד"א, וממילא שמענין בב"כ עראי דאסור קשה בידו אין ספקה נ"כ שיתנם לתברו, אכל מ"מ א"צ להסיר מידו ברחוק ד"א, ט"ו מ"א. ובתשובת מטה"י וסוף ח"ב סימן ה' הבינו ש"מ הטור אלא חולצן ברחוק ד"א קאי נמי

באר הגולה

* ובבית-הכפסא עראי מ' קושב להשתין בהם קשה בראשו. פשוט דהוא הדין לענין תפלין (של) [שעל] זרועו, וכן אימא להקרא בספר התרוקא, ודלא כהפרי"י מגדים. ונראה, שסידר הכריכות מעל כפיו לא יבוא לשפשף כ"כ: * בית-הכפסא קבוע הינו שיש בו וכו'. נראה לכאורה דאפלו אם עשה אין בו צואה כלל, כיון דהוא מקום שרגליו לפנות שם, גוררין שמה יעשה צרכיו. ולא נקט המחבר לשון זה רק להורות לנו דאם יש צואה במקום הזה, חו' חישנין שמה הוא יעשה צרכיו גם כן במקום הזה, ואפלו אם עד עתה לא היה זה המקום מיוחד לפנות. וכנה נימא מה דסיים המחבר "בלי חפירה", להורות דאם הוא בחפירה חשוב כמאן דלימא ומ' קושב אפלו המקום אינו מיוחד לפנות עד עתה. ועין במגן-אברהם סעיף קטן ו' מה שמחה על המחבר, ולפי זה נימא כפ"ל: * בית-הכפסא עראי וכו', בית-הכפסא תחלה. עין במשנה בורחה בשם הפרי"מגדים. ואם הוא מקום המסירות מפני מירגלים המצוי תמיד שם, לכאורה המקום הזה דין בית-הכפסא קבוע יש לו, דלא גרע מעביט של מירגלים המסירות דידנו כצואה

וביד (ג) ימינו כנגד לבו, כמו שכתוב בסעיף ה: (ד) פשיטא דאסור. באוהנן בידו, שמה יקחם הניצוצות, והוא הדין קשה בראשו דאסור, דחישנין שמה ישב ויעשה בהם צרכיו [פמ"ג]: (ה) תחוח. או במקום (ז) מדרון: (ו) גמי שרי, ואין חלוק וכו'. ומכל מקום (ה) יש חלוק קצת, דבכ"כ דיש לחש שמה יעשה צרכיו, צריף שיהיה בכגוד ובידו, כמו שכתבתי בסעיף קטן ג, ובצ"ל אפלו בידו לכו נמי מ' קושב, דליקא חשש ניצוצות: (ז) ובבית-הכפסא עראי וכו'. דלא גוררין בה שמה יעשה בהם, ורק שיהיה ש"ל לפניהם: (ח) מפני שצריך וכו'. וחישנין (י) שמה יעשה הניצוצות שנופלין על רגליו ביד שאוחז בה התפלין: (ט) חולצן ברחוק וכו'. עין במגן-אברהם שכתב, דמה שכתב המחבר מתחלה "אסור להשתין בהם מעמד" מירי בין בעראי

משנה ברוחה

וביד (ג) ימינו כנגד לבו, כמו שכתוב בסעיף ה: (ד) פשיטא דאסור. באוהנן בידו, שמה יקחם הניצוצות, והוא הדין קשה בראשו דאסור, דחישנין שמה ישב ויעשה בהם צרכיו [פמ"ג]: (ה) תחוח. או במקום (ז) מדרון: (ו) גמי שרי, ואין חלוק וכו'. ומכל מקום (ה) יש חלוק קצת, דבכ"כ דיש לחש שמה יעשה צרכיו, צריף שיהיה בכגוד ובידו, כמו שכתבתי בסעיף קטן ג, ובצ"ל אפלו בידו לכו נמי מ' קושב, דליקא חשש ניצוצות: (ז) ובבית-הכפסא עראי וכו'. דלא גוררין בה שמה יעשה בהם, ורק שיהיה ש"ל לפניהם: (ח) מפני שצריך וכו'. וחישנין (י) שמה יעשה הניצוצות שנופלין על רגליו ביד שאוחז בה התפלין: (ט) חולצן ברחוק וכו'. עין במגן-אברהם שכתב, דמה שכתב המחבר מתחלה "אסור להשתין בהם מעמד" מירי בין בעראי

ובין בקבוע, וכמו שכתב בהג"ה, ומה שכתב "אלא חולצן ברחוק ד" אמות" מירי בקבוע, דאי בבית-הכפסא עראי, חולצן ומשתיין אלא תרי, וכן כתב הט"ו: (י) לתברו. דהוא בעצמו אסור לאחוז בהן או (ז) אף דמירי בקבוע ומבאר לקמן בסעיף ה דהוא בידו וכו'. כיון דמירי בשמשתין מעמד וחישנין משום ניצוצות: (יא) קשה בראשו. (ט) והוא הדין בזורעו, דסביבא לה דגוררין שמה יעשה בהם, אכל קשהו כביסן ואוחז הכיס בידו מ' להשתין בהן לדברי הכל, שפשהו כביסן אין אסור בהפחה, כמו שיתבאר בסימן מד: (יב) לדבריו. ולעת הצורך, כגון שיתבטל על-ידי זה מתפלה בעצור, יכול לסמך ארבעה ראשונה, אף שיהיה הרבה שלא יבוא לידי הפחה, כן כתב החפ"ח אדם. ומכל מקום נהגין לחלץ השל-ראש, וגם השל-יד (ט) נכון להסיר הרצועות מפה-היד שלא יבוא לשפשף הניצוצות בהם: ב (יג) בלא חפירה. רוצה לומר, אז צריף לחלצן ברחוק ד" אמות, אכל אם הוא בחפירה, הרי החפירה היא רשות לעצמו ובית-הכפסא שלמעלה רשות לעצמו ואין לו דין בית-הכפסא כלל, כמו שיתבאר בסימן פ"ג, ומ' קושב בתוכו בחפלין שעליו; ומכל מקום קודם שישתיין צריף לחלצן לדברי הכל כמו בשאר בית-הכפסא קבוע, כן מסיק המגן-אברהם. בזה דברים אומרים, להשתין, אכל לעשות צרכיו, משמע מדברי הפתי"וסף דיש להחמיר לחלצן ברחוק ד" אמות ממקום שרוצה לעשות צרכיו, (י) אפלו נפנה במקום שאינו בית-הכפסא כלל אלא בחצרו או על-פני השדה: ג (יד) בית-הכפסא עראי וכו'. וירוש' שמה דאמרין לעיל דמתר להשתין בין בחפלין שבראשו הינו במקום שאין בו צואה, וגם הוא מקום שאין רגליו חולצין לפנות שם, ולא יקח לא גוררין שמה יעשה התפלין, (ט) ואפלו אם הוא מקום צנוע: (טז) בית-הכפסא תחלה. עין בפרי"מגדים דסביבא לה דהיא לשאנא לא דוקא, אלא אפלו מיוחד מפקה ומניח להשתין מכל מקום עראי יחשב: ד (טז) אם הם בחיקו וכו'. דהו' ליכא למחש משום ניצוצות וגם משום שמה יעשה פלו מ' קושב, ומ' בין בבית-הכפסא קבוע (יז) ובין בעראי: (יז) או בכגוד בידו. צריף עין, דבסעיף א כתב "אפלו תופס אותם בכגוד אסור". ועין בט"ו ומגן-אברהם שנהגהו כנה מאד⁸⁷. ובבאר הג"ה כתב דסעיף זה שהוא מבעל התרומות הוא שיטה אחרת החולק על הא דסעיף א, וסביבא לה דבכגוד וידו תו לא חישנין לשפשף הניצוצות, וכן הכריח בספר מאמר-מרדכי. ובקשורין בכגוד (יג) לכלי עלמא מתר: ה (יח) לבית-הכפסא קבוע. (יד) נקט קבוע משום סיפא, לאשמעינן דאפלו בקבוע מכניס התפלין עמו משום שמירה, אכל איין הכי-נמי דאפלו באינו קבוע כלל צריף לחלצן ברחוק ד" אמות ממקום שרוצה לפנות, וכדלעיל בסוף סעיף קטן יג. וכן מה דנקט לעשות צרכיו, גם כן משום רבותא דסיפא, אכל באמת הוא הדין להשתין צריף לחלצן ברחוק ד" אמות וכדלעיל בסעיף א: (יט) וטוב להחמיר. המגן-אברהם מסיק דמדינא אסור לנכס לבית-הכפסא בתפלין⁸⁸, דלא גרע ממחזיקין⁸⁹ לקמן בסימן מה סעיף ב. ועין בפרי"מגדים ובמאמר-מרדכי שכתבו דמדברי הרא"ש לא משמע הכי⁹⁰, גם

שער הציון

(ג) על-תמיד ואלה רבה: (ז) רמב"ם ובית-יוסף: (ח) פרי"מגדים: (ט) בית-יוסף: (י) במגן-אברהם ופרי"מגדים: (יז) מסתימת לשון הרמב"ם, וכן משמע בשלחן-ערוך של הגר"א. אכן מצאתי בסוף הסימן בפרי"מגדים שמעוד להקרא בשם האלה רבה: (ט) משיעו"ת יעקב: (י) הגר"ז: (יא) הגר"ז: (יב) משי"ו: (יג) מגן-אברהם: (יד) מאמר-מרדכי:

הלכות תפילין סימן מג

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ט]

דאי בבית-הכפא עָנאי, חולץ ומשתיין לְאֶלְתֵּרָא.³

[משנ"ב ס"ק יז]

וְגַם הוּא מְקוּם שְׁאִין רְגִילִין לְפָנוֹת שְׁמַיָא.⁷

7) ולענין מי שחלץ תפיליו קודם שנכנס לבית הכסא של זמנינו, האם צריך לברך כשחוזר ללבושן, דעת הגר"ש אלישיב (אבני ישפה פ"א ס"ו ה) והגר"ח קניבסקי (מאיר ע"ב ח"ב ע"ב תשפ"א) שאם בית הכסא זה מוכן גם לעשיית צרכיו, שייכת בו גזירת חז"ל [המבוארת בשו"ע ס"א] שמא יבוא להתפנות, ועל כן אסור להיכנס לשם עם תפילין, וכיון שבכניסתו הוא נדחה מקיום המצוה, צריך לחזור ולברך.

[משנ"ב ס"ק יז]

צָרִיךְ עֵינָן, דְּבִקְסָעִיף אַ קְתָב "אֶפְלוֹ תוֹפֵס אוֹתָם בְּבִגְדוֹ אֶסוּר". וְעֵינָן בְּטָ"ז וּמְגַן־אֲבָרְתָם שְׁנֵדָחְקוּ בְּזֶה מְאֹד.⁸

8) הט"ז שם (ס"ק ד) תירץ, שמה שכתב השו"ע בבגדו בידו היינו לענין הפסק, כלומר שהתפילין בחיקו ומפסיק בין חיקו לערוה בחגורה, או שהתפילין תחת בגדו והוא אחוזן בחוץ על בגדו שלא יפלו למטה, שאז לא חוששים שמא יקח ידו משם לקנח הניצוצות. והמג"א שם (ס"ק ח) תירץ, שיש לומר שכאן מדובר שקשורות התפילין בבגדו, שאף אם ישפשף בידו לא יפלו, וכמו שהביא בשמו המשנ"ב להלן.

[משנ"ב ס"ק יט]

הַמְּגַן־אֲבָרְתָם מְסִיק דְּמַדְיָא אֶסוּר לְכַנֵּס לְבֵית־הַכֶּפֶס בְּתַפְלִין⁹, דְּלֵא גְרַע מִמְּרַחֵץ.¹⁰

9) ולענין הליכה עם תפילין במבואות המטונפות, כתב להלן (ס"ק ב) שביסודו מועיל לזה.

10) והוסיף המג"א שם (ס"ק ט), שאדרבה הלא בית הכסא חמור ממרחץ, שהרי קיימא לן שביית הכסא חדש אסור לקרוא בו קריאת שמע, וכפי שפסק השו"ע לקמן (סי' פג ס"ב), ואילו מרחץ חדש מותר לקרוא בו קריאת שמע, כמבואר בשו"ע לקמן (סי' מה ס"א).

[משנ"ב שם]

וְעֵינָן בְּפִרְי־מְגַדִּים וּבְמֵאֲמַר־מְרַדְּכֵי שֶׁכְּתוּב דְּמַדְבְּרֵי הָרֵא"ש לֹא מְשַׁמַּע הֶכְיִין.¹¹

11) ולעיל (ס"ק א) כתב בפשיטות כדברי המג"א, שאף שלא לצורך אסור.

3) ומבואר בביה"ל (ד"ה ובבית הכסא) שהוא הדין לענין תפילין של יד, אלא שאין חיוב לחלצן לגמרי, ודי להסיר את הכריכות מעל כף ידו כדי שלא יבא לשפשף בהן.

[משנ"ב ס"ק יב]

וּמְקַל מְקוּם נוֹחֵגִין לְחַלֵּץ הַשְּׁלֵר־רֵאשִׁי.⁴

4) מבואר בדבריו שבעיקר הדין מסכים עם השו"ע שבבית הכסא עראי מותר להשתין כשתפילין בראשו. ואף שכתב לקמן (סי' מה ס"ק ה) שאסור ללבוש תפילין בפני אדם ערום, ביאר השבילי דוד (ס"ג) שכאן מדובר שבגדיו מפסיקים בין התפילין לבין הערוה, ואינו נחשב כעומד ערום בפני התפילין. ובשו"ת ציץ אליעזר (חי"ח ס"ד) כתב שחמור יותר לעמוד ערום בפני מצוה מאשר להשתין בפניה. ואף לדעת הרוח חיים (פאלאג'י, סי' ערה אות ג) והכף החיים (שם ס"ק מב) שכתבו שאסור להשתין בפני נרות שבת, מ"מ תפילין הרי מונחות עליו כל יום, וגם מצוי כמה פעמים ביום שצריך להשתין ויש סכנה אם ימנע מכך, ולפיכך לא נהגו להצריכו לחולצן. ועוד, שבנרות נראה שנהנה מאורן לצורך ההשתנה, והוא ביוון, מה שאין כן בתפילין שאינו נראה כמשתמש בהן.

[משנ"ב שם]

וְגַם הַשְּׁלֵי"ד נִכּוֹן לְהַסִּיר הַרְצוּעוֹת מִפְּהֵי הַיָּד שֶׁלֹּא יִבּוֹא לְשַׁפְּשֵׁף הַנִּיצוּצוֹת בָּהֶם.⁵

5) ובאופן שצריך להשתין ויש אנשים הרואים אותו, כתב הערוך השלחן (סי"ד) שעליו להסיר אפילו את התפילין של יד מעליו, שאם לא כן יש בכך חילול ה', ויש לגעור בו.

[משנ"ב ס"ק יג]

אֲבָל אִם הוּא בְּתַפְיָהּ, הָרֵי הַתַּפְיָהּ הִיא רְשוּת לְעַצְמוֹ וּבֵית־הַכֶּפֶס שֶׁלְמַעַלָּה רְשוּת לְעַצְמוֹ וְאִין לוֹ דִּין בֵּית־הַכֶּפֶס כָּלֵל, כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר בְּסִימָן פֶּגַע.⁶

6) שם כתב (ס"ק יא), שאין מקום זה חשוב כבית הכסא כלל, בין אם יש לו מחיצות מלמעלה על הגומא, ובין אם לא.

הלכות תפילין סימן מג מד

ביאורים ומוספים

[משנב ס"ק כ]

אָבֵל לֹא בִשְׂמָאלוֹ, מִפְּנֵי שֶׁצָּרִיךְ לְקַנֵּת בַּהֲרָגָה.⁽¹²⁾

(12) ולענין איטר, כתב הפמ"ג (משנב"ז סי' ג ס"ק ט) בדעת הט"ז (שם) שיאחו את התפילין ביד מיין שלו שהיא שמאל של כל אדם, שהיה בה לא יבוא לקנח. ולפי זה, באופן שבו יכול האיטר לקנח באיזה יד שירצה (כמובא במג"א שם ס"ק ח), אסור לו לאחוז את התפילין בשתי ידיו, כיון שבשתייהן יש לחוש שמא יבוא לקנח.

[משנב שם]

קָתַב הַרְמֵ"ע סימן נט, דְּמִתְרֵי לְקַנֵּס בְּתַפְלִין לְמַבּוּאוֹת הַמְטַנְפּוֹת אֶפְלוּ יֵשׁ שָׁם מְקוֹם מְטַנֵּן לְהִדְרִיא, וְטוֹב לְכַסּוֹתוֹ בְּכּוֹבְעָה.⁽¹³⁾

(13) ואף לכסותן בידו, כתב לעיל (סי' כה ס"ק ח) שמועיל.

[משנב שם]

וְהַמְגִן־אֶרְבֶּה מְצַדֵּד לומר, דְּכִשְׂוִדֵּעַ שֶׁיִּכְנֵס דֶּרֶךְ מְבּוּאוֹת הַמְטַנְפּוֹת לֹא יִנְיַחַם בְּבֵיתוֹ אֶלָּא בְּבֵית־הַקְּנֵסֶת, אוֹ שֶׁיִּנְיַחַם בְּבֵיתוֹ.⁽¹⁴⁾

(14) לעיל (שם) כתב שאם יודע שיהיה עליו ללכת דרך מבואות המטונפות, יניחן בחצר בית הכנסת, ורק אם אי אפשר לו, יניחן בביתו ויכסה אותן בכובעו או בידו.

[משנב שם]

יִכְסֵם בְּמַבּוּאוֹת הַמְטַנְפּוֹת⁽¹⁵⁾ וכו', וְכָל שְׂאֵי אֶפְשֶׁר לוֹ לְכַסּוֹתָם מֵיֻטָּב שֶׁיִּנְיַחַם בְּבֵית־הַקְּנֵסֶת.⁽¹⁶⁾

(15) ולענין החלפת חיתול לילד או להושיבו לעשות צרכיו, דעת הגרי"ש אלישיב (קונטרס הלכות תפילין סמ"ט-ג) שיש להקפיד שלא לעשות זאת מול דברים שבקדושה. וראה מה שכתבנו לקמן סי' מה ס"ק ה.

(16) ורחובות שיש בהם פחי אשפה, דעת הגר"ש אויערבך (משנב"ב ביצחק יקרא) שאין להחשיבם כמבואות המטונפים. מאידך, דעת הגרי"ש אלישיב (קונטרס הלכות תפילין סס"א) שפחי אשפה גורמים לרחוב להחשב כמבואות המטונפים. ובשו"ת אור לציון (ח"ב פ"ו תשובה יח) חילק שאם גוף הפחים נאכל על ידי האשפה, דינם כגוף של רעי וממילא הרחוב נחשב למטונף, אך אם לא התאכל גוף הפח על ידי האשפה, הרי היא נחשבת למכוסה.

[משנב שם]

וּמְשַׁמֵּעַ שֶׁם הַתְּדִלָּת וְהַיּוֹד שֶׁכְּצוּעוֹת אֵין צָרִיךְ לְכַסּוֹת, שֶׁהֵם דֶּרֶךְ קְשִׁינָה לֹא דֶּרֶךְ בְּתִיבָה.⁽¹⁷⁾

(17) אמנם, לענין החיוב לעשותן לשמה, ושאין לעשותן על ידי אשה וקטן, כתב בביה"ל לעיל (סי' לט ס"ב ד"ה בכל תקן עשיתן) שבכלל 'כתיבה' הם כמו השי"ן של ראש. [וראה מה שכתבנו שם, אם מקומות קשר הדל"ת והיו"ד נחשבים כקדושה עצמה, או שמא רק כ'חשמייש קדושה' כשאר הרצועה].

[ביה"ל ד"ה ומניחן]

דָּאם הַקְּלִי הֵיָה טַפְחָה⁽¹⁸⁾ חָשִׁיב הַקְּלִי אֶהֱל לְהַפְסִיק בֵּינָם לְקַרְקַע וּמִתְרֵי לְהִנְיַחַם בְּבֵיתוֹ עַל־גְּבֵי קַרְקַע.⁽¹⁹⁾

(18) לענין ישיבה על גבי ספסלים שיש תחתם תיבה שבתוכה תפילין, כתב במשנב"ב לעיל (סי' מ ס"ק ג) שצריך שיהיה טפח פניו בתוך התיבה, ואילו כאן לענין הנחת התפילין על גבי קרקע, משמע שמספיק אם יש בכלי טפח, ולא צריך שיהיה חלל טפח פניו.

(19) ואם נפלו כשהן בנרתיקן, כתב במשנב"ב לעיל (שם ס"ק ג) שיתן פרוטה לצדקה, ולא חילק אם יש בנרתיק טפח או לא [אלא שכאן מדובר בהנחה שאינה ביוון כנפילה].

[משנב ס"ק כה]

וּשְׂאָר סְפָרִים⁽²⁰⁾ וְתַכְתִּים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן שְׁמוֹת⁽²¹⁾, אִם הֵם כְּכִיס שְׂרִי לְהַקְנִיטָן, וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּבָעֵינָן דְּנָקֵא תִּיק בְּתוֹף תִּיק אִם צָרִיךְ לְקַנֵּס לְבֵית־הַפְּסָא.⁽²²⁾

(20) ולענין הכנסתם לבית הכסא של ספרים שנעשו בכח החשמל, הורו הגר"ג קרליץ והגר"ח פ"י שיינברג (גנוי הקודש פ"ד הע' כז) שיש להקל כשמכוסים בכיסוי אחד, אמנם דעת הגרי"ש אלישיב והגר"ש וואזנר (גנוי הקודש שם) שגם בספרים כאלו יש להצריך שני כיסויים ואין להקל מטעם שלא נעשה בכח האדם. וכן הורה הגר"ח קניבסקי (שם עמ' רס תשובה כז) לגבי המשמש בחדר שיש בו ספרים המודפסים בצילום על ידי מכונות, שנכון לשימם בכלי בתוך כלי. וכן כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ה סי' קסב) לגבי שכפולים או עיתונים שיש בהם דברי תורה שנכתבו על ידי יראים, שטעונים גניזה, אך הביא המשנב"ב לעיל (סי' מ ס"ק ד) בשם שו"ת חוות יאיר (סי' קפד) וסתם בדבריו שנטה להקל לשמש בחדר שיש בו ספרים מודפסים, בשעת הדחק כשאין לו במה לכסותם (והוא שלא כמבואר בחות יאיר שהיקל רק כשהודפסו על ידי נכרים שאינם מתכוונים לקדש את השם).

ולגבי עיתונים שיש בהם פסוקים או מאמרי חז"ל שנכתבו לצורך מליצה והם כתובים באותיות מרובעות של דפוס, כתב בשו"ת שלמת חיים (סי' תקנ"ג) שראוי להזהר בהם וגם לא להכניסם לבית הכסא. ובשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ב סי' עו) כתב לגבי עיתונים שרובם כותבים דברים שאינם ראויים להיכתב, שאין איסור להכניסם לבית הכסא, ואף אם נכתבו בכתב אשורית, אמנם בשאר דברים ראוי להחמיר, [ודעת הגר"ש אויערבך בזה, ראה בהערה הבאה].

ולענין קדושת ספרים שעדיין לא למדו בהם, כתב במכתבי החפץ חיים (מכתב פג) לגבי שי"ס שעדיין לא למדו בו, שמוותר לקרוע ממנו דפים על מנת לצלמם לצורך הדפסה, מפני שאין ההדפסה נחשבת אלא כהזמנה, וקיימא לן שהזמנה לאו מילתא היא [כמבואר בשו"ע לעיל סי' מב ס"א ובמשנב"ב שם ס"ק ו]. וביאר הגר"י קרליץ (יקרא דאורייתא עמ' מא) שהחפץ חיים לא התיר אלא לתלוש דפים מהספר, אבל לא התיר ביוון גנוף הספר עצמו. ובשו"ת אבני נזר (יו"ד סי' שט"ו) כתב, שרק ספרים של תורה שבעל פה אין מתקדשים כשלא למדו בהם, אבל ספרים של תורה שבכתב יש להקפיד בקדושתם גם קודם שלמדו בהם, מפני שהדפסתם עדיפה מהזמנה.

ולגבי גליונות של ספרים חדשים בכתב יד, כתב המשנב"ב לקמן (סי' שלד ס"ק ג) להקל בקדושתן, מפני שנחשב כהנתנו עליהן, וכן מטעם שהזמנה לאו מילתא. וכן כשקורח בספרים לצורך כריכתם ועשים פירוים מדפי הספר ולא מן האותיות, דעת הגרי"ש אלישיב והגר"ח קניבסקי (גנוי הקודש פ"ח הערה יב ו-כ), שאם עדיין לא למדו בספרים אלו מותר להשליכם לאשפה. אבל כשחותך גליונות מספרים חדשים שעדיין לא למדו בהן, הורה הגרי"ש אלישיב (שם ס"ו) שאין לזרוקם לאשפה אך אינם טעונים גניזה. ודעת הגר"י קרליץ (שם) שאם עוטפם היטב מותר גם לזרוקם לאשפה.

ולהניח על גבי קרקע ספר שעדיין לא למדו בו, דעת הגרי"ש אלישיב והגר"ח פ"י שיינברג (גנוי הקודש שם הע' יט) שאין לבוותר בכך, ומ"מ אין צריך להניחו בגובה טפח, ודי לחצוץ בדף. וכן הורה הגר"י קרליץ (יקרא דאורייתא עמ' לט) שבשעת הדחק אפשר להניחם בהפסק כל שהוא. אמנם הגרי"ש קניבסקי

הלכות תפלין סימן מג מד

עג באר הגולה

כ דברי אקבא שם
המכשבים שם והטור
ורבנו יונה ל שם
במקרא מ שם
ג רמב"ם שם פרק ד
ס ספר התרימה
ה הטור ורבנו יצחק
ע שם במקרא כה
פ תשובת הרשב"א

*ואוחזן (י) (כ) בימינו כבבגדו כנגד לבו, ל'ויזהר שלא תהא רצועה יוצאת מתחת ידו טפח, וכשיוצא מרחיק ארבע אמות ומניחן: ו ה'יה לבוש בתפלין והצדף לבית-הכנסא בליטה או סמוך לחשקה, שאין שהות להניחם עוד אחר שיצא, לא יקנס בהם (כא) גולילין בבגדו *ואפלו להשתין מים *בבית-הכנסא קבוע, אלא ביצד יעשה, חולצן *ומניחן בכלי (כב) אם היה בו טפח או בכלי שאינו כלין אף-על-פי שאין בו טפח, י'ואוחז הכלי (כג) בידו ונקנס: ז *במה דברים אמורים, בבית-הכנסא שבשדה, אבל בבית-הכנסא שבבית לא יכניסם (כד) כלל בין שישכח להניחם במקום (יח) [וא] (כה) המשפתר: ח *אם שכח תפלין בראשו ועשה בהם צרכיו, מניח ידו עליהן (כו) עד שיגמור עמוד (יט) הראשון, ויוצא וחולצן וחזור ונקנס: ט *מתר (כו) לרופא לקח עביט של מי-רגלים בידו ותפלין בראשו, ובעל-גפוש יחמיר לעצמו:

מד אסור שנה בתפלין, ובו סעיף אחר:

א *כל זמן שהתפלין בראשו או בזרועו אסור לישן בהם *אפלו שנת (א) צראי, באלא אם הניח עליהם

א ברכות כג וספה
כו ב שם במקרא

שערי תשובה

[וא] המשפתר. עכ"ה. ובא"ר בשם רשב"י דתפלין וכתבים שיש בהם שמות צריך למו תיק בתוך תיק אם צריך לקנס לכה"כ, ונהגו לקנות כלים של עור, ובי"ד סימן רפב קמיע מחפה בעור מתר ועיש בשם ש"ג במקמיעין שעשוני לחינוקות מחפזו וחקיק עליהם אותיות של שם צ"ע, ובא"ר קתב השעם לפי שהוא חקיקה ולא מתיבה, ונראה דאוחזן שפליבשין התינוקות בקמיע שכתוב שמות בקלף צריך לזהר שיהיה כלי בתוך כלי, כיון שהתינוקות נפנים בהם בעודם עליהם, ועין בסיון רפב:

עמ"א. ומשמע במקרא דכל הני שריותא אינן אלא בתפלין שלובשן כל היים וא"א להטריח אכל שאר ספרים אסור להכניסן אפלו בב"ה שבשדה, מיהו אם הם בכיס שרי להכניסן, חוץ מס"ת שאסור, מ"א: (יג) הראשון. דעמוד החזור מביא האדם לידי הדרוקן וסילון החזור מביא האדם לידי ירקון:

באור הלכה

מדאוריתא, כמו שכתבו תלמידי רבנו יונה, ולא גרע ממים סרוחים או מי משרה וכו' המבאר בסיון פו דרנו כצו"ה ע"ש. ואפשר דלענין זה לא מחלקינן בזה ויכל ג'ני סתם להשתין בו בתפלין שעליו, ולא תלישין בו שפא יפנה בו כיון דאינו מניח רק להשתין. ואין לאסור משעם המירגלים גופא כיון דהוא מתוך שם רינו כצו"ה, דזה אינו, דאס"כ"ן הא מירגלים נגד העמוד גס"כ"ן רינו כצו"ה, ואפלו הכי בבית-הכנסא צראי מתר להשתין בתפלין שבראשו, ואפלו בקבוע היה מתר אי לא דחלישין שפא יפנה בהם, ואס"כ"ן אפשר דכנה לא תלישין שפא יפנה ומתר: * ואוחזן בימינו. עין במשנה ברורה מה שכתבנו בשם הרמ"ע להקל והרב"ז מהמיר. ובספר אור ירוע אשר זכינו מתקרב לאורו משמע בהרמ"ע, דכתב בסיון תקפו דמתר לעבר בבית-הכנסא לפי דרכו שלא לערוך נקביו ותפלין בראשו; ומשמע מלשונו שהוא מחלק בין אם הוא עובר או שהוא קובע עצמו להיות שם. וכן יש לישב קצת קצת ג'נות הסג"ת אברהם בסעיף-קט"ו ט מותרין דחולצן, כמו שכתב סימן מה סעיף ב, ואף-על-גב דלענין דברי-התורה לא מחלקינן בין מהלך או עומד בכרכות כד ע"ב, לענין זה מחלקינן: * ואפלו להשתין מים. רוצה לומר, במישב או בעפר תחות דליקא משום ניצוצות, וכדלעיל בסעיף א: * בבית-הכנסא קבוע. והוא הדין לענין בית-הכנסא צראי ותפלין שבראשו וביאור מהר"ם כנעט על המרדכי: * ומניחן בכלי אם היה בו טפח וכו'. עין במשנה ברורה. והפג"ת אברהם הביא עוד בשם רש"י, דאם הכלי היה טפח¹⁸ חשיב הכלי אהל להפסיק בינם לקרקע ומתר להניחם בביתו על-גבי קרקע¹⁹, ובכלי שאינו כלין אפלו פחות משפח: * אפלו שנת צראי. דלא כהרא"ש ור"י שמתירין שנת צראי. ובבאור הג"א בריש הסימן משמע שדעתו לפסק כמותם להקל, אף לדעתו לא מקרי שנת צראי כי אם כדי הילוך ק' אמה, ואף בזה דרוקא אם הניח ראשו בין ברקבו,

באר היטב

לקנס להשתין וכו', לרבותא נקט להשתין אע"פ שהוא תיור של אדם אפ"ה אסור לקנס וכ"ש שלא לצורך, עמ"א: (י) בימינו. אבל לא בשמאלו מפני שצריך לקנות בה כמ"ש סימן ג, והכא ליכא ניצוצות כיון שמרבי בב"ה קבוע מסתמא עושה צרכיו מלשב. כתב הרמ"ע סימן נט דמתר לקנס בתפלין למבואות המטנפות אפלו יש מקום מטנף להדיא, וטוב לכסותו בכובע, ואם רוצה לחלצן וחזור ולהניחן ש"ד, עמ"א: (יח) המשפתר. משמע אפלו בכיס לא יכניסם, אבל להשתין בב"ה צראי אם הם בכיסן שרי אף להרמב"ם, וא"א להטריח אכל שאר ספרים אסור להכניסן אפלו בב"ה שבשדה, מיהו אם הם בכיס שרי להכניסן, חוץ מס"ת שאסור, מ"א: (יג) הראשון. דעמוד החזור מביא האדם לידי הדרוקן וסילון החזור מביא האדם לידי ירקון:

משנה ברורה

מדברי רב האי לא משמע הכי, עין שם, ובספר האשכול בשם הגאון משמע כתרצו דהמגן-אברהם ע"י"ש: (כ) בימינו. אבל לא בשמאלו, מפני שצריך לקנות בה¹², כמו שכתוב בסיון ג, והכא ליכא למחש' לניצוצות שכיבא לשפסף ביד שאוחזו בה התפלין, דכיון שמרבי בבית-הכנסא קבוע מסתמא עושה צרכיו מלשב. כתב הרמ"ע סימן נט, דמתר לקנס בתפלין למבואות המטנפות אפלו יש שם מקום מטנף להדיא, וטוב לכסותו בכובע¹³, ואם רוצה לחלצן ולחזור ולהניחן שפיר דמי. והמגן-אברהם מצדד לומר, דקשיו"ד ש'פגנס דרך מבואות המטנפות לא יניחם בביתו אלא בבית-ההכנסת, או ש'ניחם בביתו¹⁴ ויכסם במבואות המטנפות¹⁵, ונסתפק המחצית-השקל דאפשר דצריך לכסות גס"כ"ן הרצועות וכל-שכן שלש פריכות שעל האצבע. ובתשובות רב"ז חלק ד סימן לו משמע גס"כ"ן שסובר דמדינא צריך לכסות התפלין במקומות המטנפות, וכל שאי אפשר לו לכסותם מוטב ש'ניחם בבית-ההכנסת¹⁶. ומשמע שם דהדלת והידי שברצועות אין צריך לכסות, שהם דרך קשינה לא דרך כתיבה¹⁷, עין שם: ו (כא) גולילין בבגדו. רוצה לומר, (טו) מה שהתר בסעיף הקודם לאוחזן בימינו בבגדו, דרוקא כשיש לו שהות להניחם עוד אחר-כך, לא הטריחיהו להניחם בכלי, מה שאין כן באין שהות: (כב) אם היה בו טפח. אבל כשאין בו טפח, בטל לגבי התפלין, כיון שהוא כלין ואסור להכניסם לבית-הכנסא: (כג) בידו ונקנס.

שלא ישלו אותם עוברי דרכים [גמרא ע"י"ש]: ז (כד) כלל. משמע (טו) דאפלו בפנים לא יכניסם. ועין במחצית-השקל שכתב, דאם הם בכיסן ונחנן בכיס התפור במלבושו, דאוחזו כיון כלין ותיור כלי תוף כלי ומתר: (כה) המשפתר. ושא"ר ספרים²⁰ וכתבים שיש בהן שמות²¹, אם הם בכיס שרי להכניסן. (יח) ויש אומרים דביענין דרוקא תיק בתוך תיק אם צריך לקנס לבית-הכנסא²², וכדלעיל לענין תפלין; וספר-תורה אסור בכל ג'ני. וכתב בשערי-תשובה, דאוחזן המלבישין התינוקות בקמיע שכתוב שמות בקלף, צריך לזהר שיהיה כלי בתוך כלי, כיון שהתינוקות נפנים בהם בעודם עליהם²³: ח (כו) עד שיגמור. דעמוד החזור מביא האדם לידי הדרוקן, וסילון החזור מביא האדם לידי ירקון: ט (כז) לרופא לקח וכו'. לבדק בו החולה, ואין צריך לחלצן או התפלין. ועבדא הוי ברופא, והוא הדין בכל אדם²⁴:

א (א) צראי. דגורנין (ב) שפא יבוא להפית בהם, ועל-ידי הנחת הסודר עליהן

שער הציור

(טו) לבושי-שרד: (טז) מגן-אברהם: (יז) מגן-אברהם, ועין בפריימג'ים דאפלו בבית-הכנסא שבבית, והג"ו מחמיר ורבד"ו משמע להקל: (יח) אליה רבה: (יט) מפריימג'ים: (כ) מפריימג'ים:

מילואים הלכות תפלין סימן מ

המשך מעמוד קודם

(נשמת אברהם ח"א עמ' לג) שאסור.

21) והגרי"ח קניבסקי (הלכות מוזהר סי' רפו שע"צ סי"ק נו) כתב בשם החו"א לפקפק על היתר זה, וכן כתב בספר ארחות רבנו (ח"א עמ' צח), שהחז"א הצריך לחלות על גרתיק המוזהר מטלית שלא ייהדו אותה לכסוי המוזהר.

[ביה"ל ד"ה בית]

אך אם שני הספויים היה פנה שלא היה קבוע רק למעלה ולא למטה, צריך עיון קצת, והפוסקים לא הזכירו חלוק פנה²².

22) ובמשנ"ב להלן (סי"ק יא) התיר להניח תפילין על המיטה תחת שני כרים, אף על פי שאין הכרים מכסים את התפילין מלמטה.

[ביה"ל ד"ה אסור לשמש]

עין במשנה ברוך שהוא הדין לעשות בו צרכיו²³.

23) ולענין להיכנס לבית הכסא עם תפילין, כתב במשנ"ב לקמן (סי' מג סי"ק כד) שמשמע שאפילו בכיס לא יכניסן, אלא רק בכלי בתוך כלי.

[ביה"ל ד"ה אפלו]

יכלי שכן אם על ידי צירוף הכר נעשה כלי בתוך כלי, כן מוכח מן הרמב"ם²⁴.

24) כוונתו, שמדברי הרמב"ם (פי"ד מהל' תפילין הכ"ד) המובאים להלן (ד"ה ואם אשתו), שאם נניח את התפילין כלי בתוך כלי תחת הכר, מותר להניחן שלא כנגד מראשותיו אפילו כשאשתו עמו במיטה, מוכח שהאיסור להניח את התפילין כנגד מראשותיו נוגע אף באופן שיש כלי בתוך כלי מלבד הכר. ולמרות שנחלקו האחרונים על הדין הראשון, וסוברים שכשאשתו עמו במיטה מותר להניח את התפילין כלי בתוך כלי אף בלא הכר, כמבואר בביה"ל שם, מ"מ בדין השני לא מצינו שנחלקו, וכולם מודים שאסור להניחן כנגד מראשותיו אף כשיש כלי בתוך כלי מלבד הכר.

16) שכתב שאם יש במחיצה נקבים וחלונות כעין סריגה, אסור לאדם לשמש מיטתו כיון שאין הספרים מכוסים מן העין, והובאו דבריו במשנ"ב שם (סי"ק כה). וכתב המשנ"ב שם, שבספר נהר שלום ובספר תוספת ירושלים פקפקו על דברי המג"א, ומשום כך אף על פי שלכתחילה טוב לכסות את הספרים שלא יהיו נראים, מ"מ במקום הדחק יש לסמוך על דעת המקילים.

[משנ"ב ס"ק ז]

לא דקא כלים, שהוא הדין שני כסויין¹⁷. ואם פרש טלית או שאר כסוי¹⁸ וכו', שהוא הדין במוזהר הקבועה לפגים בהדר¹⁹ צריך כלי בתוך כלי²⁰ וכו', ואחר-כך היתיה בתיק שלה, מתרי²¹.

17) ואף בשבת כתב לקמן (סי' שטו סי"ק ז) שמותר לכסותו, ואין בזה משום איסור עשיית מחיצה המתרת בשבת.

18) והכופל סדין לשניים ומכסה בו, צידד הא"א (בוטשאטש, סוף סי' רמ) שנחשב לשני כסויים ואין צריך עוד כסוי. והגרי"ג קרליץ (חוט שני יום טוב עמ' שנג) הורה שהוא נחשב לכסוי אחד וצריך להניח עליו כסוי נוסף.

19) ובחדר אחר שפתחו פתוח ונראה מרחוק, צידד בביה"ל לקמן (סי' רמ סי' ד"ה אסור) להקל, והביא שכן צידד הנהר שלום. אכן הפתחי תשובה (י"ד סי' רפב סי"ק ט) כתב בשם הפנים מאירות להחמיר. ומ"מ הסיק הביה"ל שהמיקל בזה אין למחות בידו.

20) ולגבי מקום שיש בו טינוף כגון שתינוקות מצויים בו, כתב השו"ע (י"ד סי' רפו סי"ה) שטוב לכסות שם את המוזהר, וכתב הפתחי תשובה (שם סי"ק ז) בשם היד קטנה, שזה רק באופן שהטינוף מזדמן במקרה, אבל אין לעשות בקביעות דבר בזיון נגד המוזהר ולסמוך על הכיסוי.

ולעמוד מול שם של קודש, כששוקו מגולה, הורה הגרש"ז אויערבך

הלכות תפלין סימן מג מד

המשך מעמוד עג

[וראה רבנו ח"א עמ' רמה] הורה להניח את ספריו רק על כסא וכדו'.

[משנ"ב ס"ק כה]

וְכַתֵּב בְּשֵׁעֲרֵי-הַשּׁוֹכֵה, דְּאוֹתָן הַמְּלַבְּשִׁין הַתֵּינוּקוֹת קְקָמִיעַ שְׁכַתוֹב שְׁמוֹת בְּקֶלֶף, צָרִיף לְזַהֵר שְׂיִהְיֶה כְּלֵי בְּתוֹךְ כְּלֵי, פִּינָן שְׁהַתֵּינוּקוֹת נִפְגִּים בְּהֵם בְּעוֹדָם עֲלֵיהֶם²³.

23) אמנם, לענין קמיע מכתבי הקודש המחופה בעור או בדבר אחר, כתב לקמן (סי' שא סי"ק קא) שאין צריך להסירו כשבא להיפנות (אלא ששם לא הזכיר שיש בו שמות).

[משנ"ב ס"ק כז]

וְהוּא הִדִּין בְּכָל אֶצְמָה²⁴.

24) ולגבי הרוצה להוציא זבל על ראשו, כתב לעיל (סי' מא סי"ג) שאם יסלק את התפילין של ראש אף שישאיר את השל יד מותר, אבל להוציא הזבל על ידו כשהוא לבוש בתפילין של יד, יתכן שאף אם הן מכוסות יש בכך בזיון לתפילין שעליו.

וראה רבנו ח"א עמ' רמה) הורה להניח את ספריו רק על כסא וכדו'. ולגבי דפים של מראי מקומות שהם כסימנים בלבד ומי שלא כתבם אינו מבינם, כתב בשו"ת אגרות משה (י"ד ח"ב סי' עה) שאין בהם קדושה.

21) ודברי תורה שאין בהם שמות, כתב הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה תפלה פ"ב דבר הלכה אות לג) שאין איסור להיכנס איתם לבית הכסא אלא כשהם מגולים, אך לא כשהם מכוסים ומונחים בבגד, ואפילו אם מכוסים בכיסוי אחד. ודברי תורה המכוסים ומונחים בתוך כיס הבגד, הרי הם כמונחים בכלי בתוך כלי, ולכל הדעות מותר להיכנס איתם לבית הכסא אפילו לעשות צרכיו.

22) ושטר שכתוב עליו שם בלע"ז, וכגון שטר דולר, כתב הגרש"ז אויערבך (שם) שמותר להכניסו לבית הכסא, משום שלדעת השו"ע (י"ד סי' קעט סי"ק יא) שם הכתוב בלע"ז אין בו קדושה. וכן כתב המשנ"ב לקמן (סי' פה סי"ק ז) שמותר למחוק שם הכתוב בלע"ז.

הלכות תפלין סימן מד מה

המשך מעמוד 146

ולגבי הישן כל הלילה שלא בשכיבה, הורה הגרי"ש אלישיב (פניני תפילה עמ' ג), שאם כך הרגלו, וכן הנוסע במטוס שישן בלילה שלא בשכיבה, נחשב לשינת קבע וצריך לברך ברכות התורה.

רצונו לישון שינה מוגבלת, וכמו מי שכבר ישן בלילה וקם ללמוד אך חזר לישון קצת עד שיאיר היום, כיון שהגביל את עצמו בשינה אפילו שישן על מיטתו נחשב כעראי.